

Biblioteci în epoca schimbării

Biblioteca Națională a României. Obiective și perspective în valorificarea patrimoniului cultural

Dr. Elena Tîrziman

Departamentul de Infomatică Aplicată,
Facultatea de Litere, Universitatea din București;
Biblioteca Națională a României
E-mail: elena.tirziman@bibnat.ro

Dr. Elena Tîrziman este conferențiar la Departamentul de Infomatică Aplicată al Facultății de Litere, Universitatea din București și Director General al Bibliotecii Naționale a României. Predă cursuri de informatizarea bibliotecilor și documente electronice. Domeniile sale de cercetare sunt sisteme de informare și documentare, informatizarea bibliotecilor, digitizarea fondurilor documentare, științele informării și comunicării, biblioteconomia și procesele biblioteconomice, informare și documentare specializată.

Rezumat

Biblioteca Națională a României asigură constituirea, prelucrarea, prezervarea, conservarea, administrarea și valorificarea patrimoniului documentar național. Prin colecțiile sale extrem de valoroase, BNR este parte a moștenirii culturale europene, o adevărată bogăție culturală pentru generațiile viitoare, iar în acest sens își va asuma rolul de coordonator în dezvoltarea digitizării la nivelul sistemului național de biblioteci.

Biblioteca Națională a României este implicată în proiecte internaționale care au ca scop crearea de conținut digital relevant pentru memoria culturală europeană: **The European Library – TEL** (Biblioteca europeană), **Manuscriptorium** și **ENRICH – European Networking Resources and Information concerning Cultural Heritage**, proiecte coordonate de Biblioteca Națională a Cehiei. Biblioteca Națională a României a contribuit la proiectele Manuscriptorium / ENRICH prin carte românească veche din perioada corespunzătoare secolelor XVI-XVII.

Cuvinte cheie: Biblioteca Națională a României, Biblioteca Digitală, proiecte, TEL, Manuscriptorium, ENRICH

Biblioteca Națională a României, alături de celelalte Structuri de Informare și Documentare, trebuie să răspundă provocărilor și exigențelor societății contemporane numită prin sintagma „Societatea Informației” și din ce în ce mai mult, „Societatea Cunoașterii” și să își diversifice funcțiile și atribuțiile, produsele și serviciile oferite utilizatorilor.

În contextul globalizării informației e nevoie ca **misiunea Bibliotecii Naționale a României** să fie definită unitar cu misiunea celorlalte biblioteci naționale, misiune formulată prin consens în cadrul secțiunii specializate „National Libraries” a International Federation of Library Associations (IFLA) (1). Rolul bibliotecilor naționale în societate este de a capitaliza și conserva moștenirea intelectuală națională prin organizarea, prelucrarea, accesul și disponibilizarea, prezervarea, patrimoniului documentar național în orice media. Principiile promovate: principiul libertății de informare și al accesului universal la informație; prezervarea moștenirii intelectuale naționale; respectarea drepturilor de proprietate intelectuală; partajarea resurselor informaționale și documentare; promovarea rolului bibliotecilor și bibliotecarilor în societate; promovarea legislației specifice; promovarea cooperării profesionale la nivel național și internațional etc.

Conform Legii nr. 334 din 31 mai 2002 republicată în 2005 (2) privind bibliotecile, Biblioteca Națională a României îndeplinește o serie de **funcții specifice** în cadrul Sistemului Național de Biblioteci precum și funcții comune cu celelalte biblioteci din sistem. Prin structura și mărimea colecțiilor deținute, prin specificul produselor și serviciilor oferite, Biblioteca Națională a României reușește să fie o bibliotecă enciclopedică dar care în egală măsură, administrează și colecții speciale și specializate și răspunde celor mai diversificate nevoi de informare de la simpla lectură de loisir până la cercetarea științifică fundamentală și aplicată.

Din perspectiva atribuțiilor specifice putem vorbi de responsabilități caracteristice bibliotecilor naționale și nu se poate vorbi de mediu concurențial. Atribuțiile privind Depozitul legal, Bibliografia Națională, Centru național de schimb, Centru național de patologie și restaurare a documentelor, gestionarea Rezervei Naționale de Publicații, responsabilitățile metodologice, îi individualizează locul și rolul în Sistemul Național de Biblioteci.

Din perspectiva atribuțiilor comune cu atribuțiile altor biblioteci din sistem, specializate în funcție de comunitatea deservită (și regasită în Legea Bibliotecilor) putem vorbi de o relație de complementaritate între Biblioteca Națională și alte tipuri de biblioteci din sistemul de biblioteci din România. Bibliotecile publice, indiferent de mărimea lor sunt alături de Biblioteca

Națională, parte a aceleiași rețele: rețeaua bibliotecilor publice, deservind utilizatori cu un profil informațional asemănător.

Pe plan internațional, Biblioteca Națională a României se regăsește în secțiunea specializată „National Libraries” a International Federation of Library Associations (IFLA), în Consiliul Directorilor de Biblioteci Naționale (CENL) alături de celelalte biblioteci naționale, și își definește politica instituțională coroborând obiectivele naționale cu obiectivele definite de IFLA pentru această secțiune și participă la proiectele și programele specifice, inclusiv proiectul de realizare a Bibliotecii Europene (proiect început în august 2004).

Biblioteca Națională a României are o serie de *utilizatori* specifici.

Primul beneficiar poate fi considerat societatea românească în ansamblul său: prin constituirea, conservarea, administrarea și valorificarea patrimoniului documentar național, Biblioteca Națională servește interesul național.

Distingem o categorie extrem de eterogenă a utilizatorilor persoane fizice cu interese, ocupații și nevoi de informare diferite. Astfel, avem utilizatori cu același profil informațional cu utilizatorii bibliotecilor publice; utilizatori interesați de documente care se găsesc doar în colecțiile speciale ale Bibliotecii Naționale; utilizatori interesați de documente care nu se găsesc în țară și care fie direct, fie prin intermediul altor biblioteci sunt beneficiari ai serviciilor de schimb internațional sau de împrumut internațional interbibliotecar etc.

O altă categorie de utilizatori, foarte specifică, o reprezintă bibliotecile din Sistemul Național de Biblioteci. (Pot fi considerați utilizatori interni, de specialitate dar în egală măsură sunt și parteneri ai Bibliotecii Naționale). Atribuțiile de centru național metodologic, de centru național de patologie și restaurare a publicațiilor, de constituire a bazei naționale de date în domeniul bibliologiei, elaborarea de publicații de specialitate etc, fac ca Biblioteca Națională să fie un furnizor de produse și servicii pentru biblioteci și bibliotecari.

Din categoria utilizatorilor persoane juridice distingem editurile, beneficiare a serviciilor de atribuire a ISBN și ISSN și a CIP; institutele culturale românești din străinătate, beneficiare a susținerii din partea Bibliotecii Naționale în completarea colecțiilor lor; institute de cercetare care pot beneficia de sprijin la cerere în elaborarea unor lucrări bibliografice și furnizarea surselor documentare din fonduri proprii sau prin împrumut intern și internațional; de asemenea, instituții de presă, agenți economici, fundații, organizații diverse care pot apela la Biblioteca Națională pentru produse și servicii specifice de informare și documentare.

Percepția publică și prestigiul social și cultural ale Bibliotecii Naționale a României sunt date de statutul său instituțional, de atribuțiile de importanță națională pe care are menirea de a le îndeplini. Așteptările beneficiarilor legate de oferta culturală a Bibliotecii Naționale a României au în vedere accesul rapid și facil la documentele din colecție, diversificarea ofertei de produse și servicii specifice și utilizarea mediului electronic pentru informare și documentare etc.

Dimensiunea și profilul colecțiilor se datorează pe de o parte funcțiilor naționale pe care biblioteca trebuie să le îndeplinească și pe de altă parte modalităților diverse prin care au fost constituite: preluarea unor colecții particulare sau instituționale în perioada comunistă, asimilarea colecțiilor unor instituții care au fost desființate sau reorganizate, achiziția curentă și retrospectivă, donații, transfer, schimb internațional, depozit legal. Putem vorbi de existența a circa 12 milioane de unități biblioteconomice (u.b.) mare parte necesitând prelucrare bibliografică și înregistrarea în cataloage. Ca tipologie documentară, regăsim în colecțiile bibliotecii cărți (carte curentă, carte veche, carte rară și bibliofilă, incunabule), periodice (periodice curente, periodice vechi, periodice rare și bibliofile), manuscrise (documente originale, scrise de mână sau tipărite, legate în volume sau organizate în dosare), microformate (microfilme, microfise), documente cartografice (hărți, atlase, planuri, globuri pamantești), documente de muzică tipărită, documente grafice (gravuri, reproduceri de artă, stampe, studii de pictură, desene tehnice), disertații și lucrări de doctorat, standarde, ghiduri, metodologii și alte documente tehnice, documente numismatice și filatelice, afișe și foi volante, litografii, fotografii, documente audiovizuale și documente electronice.

Prelucrarea documentelor din colecțiile Bibliotecii Naționale a României se realizează după norme, metodologii și proceduri specifice fiecărui tip de document dar în același timp unitare cu normele standard internaționale contribuind la realizarea Bibliografiei Naționale a României (în calitate de Agenție bibliografică națională) cu seriile sale cunoscute (Cărți, albume, hărți; Publicații seriale; Note muzicale, discuri, casete; Teze de doctorat; Articole din publicații periodice; Românică) și creând premisele schimburilor informaționale prin sisteme informatice specifice.

Biblioteca Națională a României deține două fonduri de colecții de patrimoniu localizate în București și Alba Iulia (Filiala Batthyaneum)

Colecțiile speciale ale Bibliotecii Naționale a României (3)

Nucleul *colecțiilor speciale din București* l-a reprezentat o serie de fonduri anterior constituite cum ar fi: colecțiile Așezământului Cultural Ion

I. C. Brătianu, colecția de documente a Muzeului Al. Saint-Georges, colecția de documente a Fundației M. Kogălniceanu, fondurile Scarlat Rosetti, fondurile Exarcu și Gheorghe Adamescu care au aparținut Bibliotecii Ateneului Român. Ulterior colecțiile au crescut și s-au diversificat prin achiziții diverse, cumpărături, donații, transferuri, etc. ajungând în prezent să posede documente din aproape toate tipurile de documente bibliofile și de patrimoniu.

Serviciul are în componența lui cabinete de lucru și de studiu pentru fiecare categorie de documente bibliofile în parte, iar activitatea este efectuată de bibliotecari cu studii de biblioteconomie, dar și cu studii universitare umaniste. Serviciul este structurat conform conținutului specific al fiecărei colecții pe șapte compartimente distincte astfel: Bibliofilie, Manuscrise, Arhiva istorică, Periodice românești vechi, Stampe, Fotografii, Cartografie. La acestea se adaugă secția de documente audio-video care are o colecție de tipărituri muzicale, colecții de înregistrări pe suporturi diverse, de la discuri de patefon, până la CD-uri și DVD-uri.

Cabinetul Bibliografic: circa 53000 unități bibliografice – incunabule, cărți vechi, cărți rare, documente bibliofile. Colecția de carte românească din Biblioteca Națională a României numără 7.043 de titluri cu 12.638 u.b. și cuprinde carte veche tipărită între anii 1508 și 1830 pe întreg teritoriul național și politic românesc, dar și în centre tipografice de peste hotare, precum cele de la Uniev, Roma, Lvov, Alep, Sank Petersburg, Veneția, Viena, Buda, Lipsca, Tiflis, Paris sau Ausbach, centre care au tipărit carte românească pentru Principatele Române.

Biblioteca Națională deține în colecțiile sale, tipărituri vechi și rare dintre care amintim: un exemplar din „Liturghier slavonesc” tipărit de ieromonahul de origine sârbă Macarie, unicul exemplar original de pe teritoriul României din „Apostol slavonesc” și unul din „Molitvenic slavonesc”, ambele tipărite între anii 1545 și 1547 de Dimitrie Liubavici.

Colecția de carte modernă bibliofilă are în componența ei ediții rare și prețioase, ediții princeps sau de autor, ediții de lux ilustrate de artiști români consacrați sau cu legături artistice deosebite, ediții tipărite pe hârtie specială sau materiale prețioase. Amintim prima ediție a volumului de poezii semnate de Eminescu și tipărit în anul 1883, dar și edițiile princeps și edițiile definitive ale clasicilor literaturii române precum reprezentanții Școlii Ardelene, Timotei Cipariu, Ion Eliade Rădulescu, Vasile Alecsandri, Mihai Eminescu, George Coșbuc, Alexandru Vlahuță, Alexandru Odobescu, Mihail Sadoveanu, Camil Petrescu, Tudor Arghezi, etc. ori ale istoricilor Nicolae Iorga și A. D. Xenopol.

Fondul de carte străină al Colecțiilor Speciale are un pronunțat caracter umanist; în el figurează aproape toți autorii clasici, din antichitate până în secolul XX, în ediții princeps, prime ediții, ediții originale și definitive, ediții cu comentarii erudite datorate unor personalități de talie mondială precum Donatus, Erasmus, Melanchton, Guillaume Budé, Paulus Manutius ori Henri Estienne, ediții ilustrate de artiști celebri ca Pierre Le Rouge, Wolgemuth, Lucas Kranach, Gustave Doré, etc.

Cabinetul de Manuscrise: – manuscrise latine, arabe, persane, slave, grecești; – cca. 30000 unități bibliografice corespondență și pagini din jurnale (Titu Maiorescu, Martha Bibescu, George Enescu, Simona Lahovari, Mircea Eliade, Emil Cioran, Vasile Voiculescu, Mihail Sebastian etc.); manuscrise literare (O. Goga, N. Iorga, I. Pillat, Duiliu Zamfirescu, L. Blaga, Camil Petrescu, M. Sadoveanu, Tudor Arghezi, G. Călinescu, etc.).

Arhiva istorică: fondul „M. Kogălniceanu” (1.162 dosare), „I. C. Brătianu” (724 dosare), „Al. Saint-Georges” (5.804 dosare).

Periodice vechi românești (de la începutul secolului 19 până la 1948): calendare, almanhuri, anuare, anale, ziare, organe ale partidelor politice, reviste culturale, literare, juridice, economice, etc.

Cabinetul de stampe cuprinde lucrări de grafică românească începând cu pionierii genului de la noi: Carol Pop de Szatmary și Theodor Aman, trecând prin creațiile lui Nicolae Grigorescu, Sava Henția, Theodor Pallady, Iosif Iser, Francisc Șirato, Jean Al. Steriadi, Nicolae Tonitza, până la contemporanii Dimitrie Ghiață și Corneliu Baba.

Colecția de grafică străină se compune în majoritate din lucrări ale școlilor franceză, italiană, olandeză, engleză și germană. Se regăsesc în această colecție litografiile semnate de Auguste Raffet, Alois von Saar, Eugène Ciceri, Wüllner, Bodmer, care ne-au vizitat țara în secolul al XIX-lea. Aceste litografii prezintă un real interes istoric, ele descriind așezări, peisaje, obiceiuri și costume românești din aceea epocă.

Colecția de gravuri și stampe cuprinde următoarele categorii de lucrări de grafică: desen românesc: 7.000 de u.b.; desen străin: 240 de u.b.; gravură românească: 3.400 de u.b.; gravură străină europeană: 5.300 de u.b.; stampe japoneze: 840 u.b.; albume cu gravuri originale: 235 de u.b.; ex-libris-uri: 18.000 de u.b.

Cabinetul de Fotografii: cca. 113000 unități bibliografice – fotografii originale și cărți poștale ilustrate.

Cabinetul Cartografic: cca. 3661 unități bibliografice – hărți istorice, hărți lingvistice, hărți etnografice, hărți demografice, hărți militare, hărți turistice, hărți și planuri topografice, planuri ale orașelor și statelor;

cca. 1000 atlase geografice, geologice, climatice, meteorologice, hidrografice, cărți cu hărți ale solului și mediului.

Cabinetul Audio-Visual: discuri de gramofon, discuri, CD-uri, DVD-uri, partituri, monografii, etc.

Filiala Batthyaneum din Alba Iulia a Bibliotecii Naționale a României (4)

Biblioteca a fost înființată în 31 iulie 1798 din inițiativa și cu cheltuiala episcopului romano-catolic al Transilvaniei Batthyány Ignác (1741-1798), în cadrul fundației culturale numită inițial *Institutum Batthyani Albae Carolinae*/Institutul lui Batthyani din Alba Iulia/. În componența Institutului intra inițial, alături de bibliotecă, un observator astronomic, colecții de istorie și de științele naturii, o legătorie și o tipografie menite să le deservească.

Colecția personală a episcopului Batthyány Ignác a fost nucleul bibliotecii Institutului lui Batthyani din Alba Iulia și constituie și astăzi fondul de aur al bibliotecii. Donațiile din partea unor persoane particulare și instituții transilvănene au constituit un alt mijloc de îmbogățire a bibliotecii episcopului Transilvaniei. Biblioteca ființează de două sute de ani în clădirea fostei biserici trinitariene din Alba Iulia. Din anul 1951 biblioteca a purtat numele *Biblioteca documentară Batthyaneum*, iar în anul 1962 a devenit filiala Bibliotecii Centrale de Stat (actuala Bibliotecă Națională a României).

Totalul publicațiilor bibliotecii (fondul de carte veche și fondurile contemporane reunite) însumează astăzi 70.958 unități bibliografice, între care 24.000 unități bibliografice de carte veche.

Sub raport documentar științific și bibliofil, cea mai importantă colecție este **colecția de manuscrise**. Ea însumează 1775 de unități bibliografice ilustrative pentru cultura europeană și transilvăneană din secolele IX-XX. Ele sunt redactate în limbile: latină, germană, maghiară, italiană, spaniolă, franceză, ebraică, armeană, arabă și turcă. Peste o sută de manuscrise-codice sunt copiate pe pergament și 66 sunt ilustrate.

Renumerele internațional al bibliotecii se datorează și prezenței la Alba Iulia a celui mai vechi codice medieval occidental înluminat din România. Este vorba de *Codex Aureus* sau *Das Lorscher Evangeliar. I. Theil / Evangheliarul de la Lorsch.Parte I./*, cum este recunoscut manuscrisul în literatura de specialitate din Occident. Manuscris vechi latin, Codex Aureus a fost comandat de către împăratul franc Charles cel Mare (742-814) și este remarcabil prin caligrafia sa și imaginile pictate. Este scris pe coli fine de pergament cu litere aurii, de unde îi provine și numele de

Codexul Auriu, și textul manuscrisului reprezintă un fragment din Tetraevangheliar mai precis doar primele două Evanghelii, Evangheliile după Matei și Marcu. Cealaltă parte a manuscrisului, respectiv Evangheliile după Luca și Ioan se găsesc la Biblioteca Vaticanului din Roma. Legătura actuală a părții de manuscris aflată la filiala din Alba Iulia nu este cea originală, cele două coperti din fildeș aflându-se la Londra și Roma. Este un caz unic al unui document care se găsește în trei țări.

Dintre celelalte manuscrise miniaturate de mare valoare bibliofilă amintim: *Biblia Sacra* (sec. XIII), *Psalterium Davidicum cum calendario* (sec. XIII), *Missale Strigoniense* (1377), *Horae canonicae latine et gallice* alias *Codex Burgundus* (sec. XIV-XV), *Promissio Andreae Vendramini ducis Venetiarum* (1476) ș. a.

Colecția de incunabile conservă 571 de unități bibliografice, majoritatea provenite din fondul inițial de carte al bibliotecii. Cel mai vechi incunabil este *Opera* lui Apuleius Lucius Madarensis tipărită la Roma de pionierii tipografiei italiene, Konrad Sweynheym și Arnold Pannartz, în 28 februarie 1469. Există peste treizeci de ediții princeps și un mare număr de ediții de o mare raritate. Din prima categorie amintim: Macrobius: *In somnium Scipionis expositio. Saturnalia* (Veneția, Nicolas Jenson, 1472), Tertullianus: *Apologeticus contra gentiles* (Veneția, Bernardino Benalio, 1494), Lucanus: *Pharsalia* (Veneția, Juvenis Guerinus, 1477), Quintilianus: *Institutiones oratoriae* (Roma, Giovanni Filippo Lignamine, 1470), etc.

Colecția de carte veche tipărită între anii 1500-1800 în diverse case de editură europeană însumează un fond documentar de 24.000 de unități bibliografice, între care 7.950 sunt din secolele al XVI-lea și al XVII-lea.

Din seria rarităților tipografice românești conservate la Batthyaneum amintim: *Palia* (Orăștie, 1582), *Noul Testament* (Bălgrad, 1648), *Sicriul de Aur* (Sebeș, 1683), *Evangheliile* (Blaj, 1765), *Îndreptarea legii* (Târgoviște, 1652), *Evangheliile învățătoare* (Mănăstirea Dealu, 1644), *Psaltirea* (Râmnic, 1743) etc.

Biblioteca conservă și alte **colecții care au valoare arhivistică sau muzeală**. Fondul de **documente de arhivă** este constituit în principal din arhiva Capitulului romano-catolic din Alba Iulia și cea a Conventului de la Cluj-Mănăștur (circa 17.163 documente), la care se adaugă corespondența manuscrisă a unor episcopi romano-catolici ai Transilvaniei (43.081 documente).

Colecțiile muzeale conțin: monede (3735 de piese grecești, romane și dacice), sigilii (59 de piese); medalii (28 bucăți); decorații (6); medalioane decorative (42 bucăți); bancnote (238 bucăți); minereuri (3.000 de pietre,

roci, cristale); moluște (208 specii în 685 de exemplare); instrumente astronomice (53 bucăți); orologii (2); obiecte de artă religioasă (335 piese); țesături (215 piese reprezentând obiecte de vestimentație proprie cultului catolic); tablouri (96 de bucăți); piese preistorice din epoca bronzului sau fierului și antice (300 obiecte), ex-libris-uri etichetă (circa 1635 de piese).

Valorificarea patrimoniului deosebit de valoros al bibliotecii se realizează în forme diverse pornind de la semnalarea în cataloage și baze de date, editarea de lucrări de specialitate, organizarea de manifestări culturale tematice, sprijin documentar în realizarea de materiale culturale tipărite sau audio-video de către alte instituții etc. până implicarea în proiecte naționale și internaționale de preservare și valorificare a moștenirii culturale naționale. În continuare ne oprim doar asupra proiectelor la care lucrează biblioteca.

Biblioteca Națională a României este implicată în unele proiecte internaționale ample și deosebit de interesante, în principal în proiecte care urmăresc crearea de conținut digital relevant care pun în evidență memoria culturală europeană. Din perspectivă strict biblioteconomică, dorim să menționăm proiectele:

– „**Manuscriptorium**” (5), finanțat și coordonat de Biblioteca Națională a Republicii Ceha și care are ca scop construirea unui mediu virtual de cercetare pentru domeniul resurselor istorice. Manuscriptorium a început prin colectarea și disponibilizarea prin internet a informațiilor privind resursele istorice de tip carte conectate la o bibliotecă virtuală de documente digitizate.

Proiectul Manuscriptorium își are originile în inițiativa UNESCO „Memory of the World” din 1992. Republica Ceha a participat în acest program cu proiectul „Memoriae Mundi Series Bohemica”, proiect care a permis identificarea și reprezentarea în context electronic a cartilor vechi. Experiența acumulată a făcut posibilă dezvoltarea ulterioară a proiectului Manuscriptorium cu scopul de a crea o bibliotecă virtuală care să permită accesul prin Internet la cartea veche, manuscrise, carte rară sau bibliofilă și în egală măsură să creeze un context electronic de informare, documentare și cercetare. Principalii contribuiitori la acest proiect sunt bibliotecile, muzeele, arhivele și alte institute de cultură detinatoare de patrimoniu cultural de acest tip.

Ca orice bibliotecă, și biblioteca virtuală Manuscriptorium detine un catalog online și permite accesul la documente full text.

În momentul actual, Manuscriptorium este cea mai mare bibliotecă digitală de manuscrise și cărți vechi din Europa oferind acces la peste 1

milion de pagini de manuscrise, carti vechi, harți sau alte documente istorice digitizate. Catalogul are peste 180.000 înregistrări bibliografice din care 3082 reprezintă volume digitizate integral.

O etapă superioară în evoluția Manuscriptorium este proiectul **ENRICH** – **E**uropean **N**etworking **R**esources and **I**nformation concerning **C**ultural **H**eritage (6), un proiect dezvoltat în cadrul programului eContentPlus. De asemenea coordonat de Biblioteca Națională a Republicii Cehe, ENRICH are ca scop agregarea virtuală a informațiilor privind documente petrimoniale vechi, în special manuscrise și incunabile și alte documente istorice. Scopul principal este acela de a furniza accesul neîngrădit la documente patrimoniale vechi din diferite instituții de cultură din Europa astfel încât să se creeze un spațiu virtual partajat de cercetare. ENRICH este construit pe platforma Bibliotecii Digitale Manuscriptorium care deja a reușit să agreghe și să managerizeze date din 46 de colecții din Cehia și din străinătate. ENRICH se derulează în perioada 1 decembrie 2007 – 30 noiembrie 2009. În această perioadă își propune să reprezinte și să permită accesul online la mai mult de 5 milioane de pagini de la partenerii direcți și sute de mii de pagini de la partenerii asociați. Partenerii ENRICH sunt instituții din Europa deținătoare de patrimoniu cultural adecvat scopului proiectului: biblioteci naționale, biblioteci universitare, arhive, instituții muzeale sau de cultură. Consorțiul ENRICH este constituit din 18 parteneri și este susținut de un nr destul de mare de alte instituții deținătoare de importante colecții documentare. Intenția de a coopera în derularea proiectului a fost exprimată, printre alții, de bibliotecile naționale din Ungaria, Kazakhstan, Moldova, Polonia, Romania, Serbia, Suedia, Turcia ca de altfel și biblioteci universitare din Bratislava, București, Heidelberg.

Biblioteca Națională a României a contribuit la proiectul Manuscriptorium/ ENRICH cu cărți românești vechi datând din secolele XVI- XVII. Aceste materiale au o valoare istorică și artistică deosebită. Cea mai mare parte a acestor lucrări de patrimoniu o reprezintă lucrările religioase dar sunt de asemenea și cărți de drept sau istorice. Una din cele mai valoroase lucrări este prima carte tipărită pe teritoriu românesc – Liturghierul slavonesc – tipărit în anul 1508 la Mănăstirea Dealu în timpul domnitorului Radu cel Mare de către călugărul Macarie din Muntenegru.

– **The European Library – TEL** (7), proiect inițiat cu fonduri europene având ca obiectiv să furnizeze accesul liber la resurse informaționale și documentare existente în 47 de biblioteci naționale din Europa în 20 de limbi. Resursele digitale pot fi în text integral sau bibliografice (înregistrări bibliografice ale documentelor non-electronice). De ce bibliotecile naționale? Biblioteca națională a unei țări își asumă rolul de a

capitaliza, organiza, prelucra, prezerva și valorifica patrimoniul cultural național prin funcțiile sale specifice (depozit legal, control bibliografic național, centru național pentru conservare și restaurare, centru metodologic)

Cele 47 biblioteci naționale europene participante în „The European Library – TEL” sunt membre CENL – **Conference of European National Librarians** (8).

Proiecte noi se dezvoltă pornind de la TEL și beneficiază de cofinanțare:

TEL- ME- MOR (2005-2007) sprijină 10 biblioteci naționale din Europa din rândul noilor state membre să devină membre cu drepturi depline în TEL.

TEL+ (2007-2008) este finanțat de Comisia Europeană și are două mari obiective:

- digitizarea a 20 milioane de pagini de conținut în câteva limbi;
- sprijinirea României și Bulgariei să devină membre cu drepturi depline în TEL.

Biblioteca Națională a României este membru TEL+ din octombrie 2007.

– **European Digital Library – EDL** (9) (2006-2008) este proiect finanțat de Comisia Europeană în cadrul programului eContent+. EDL este o extensie a The European Library- TEL, fondat de CENL și scopul este de a furniza acces la colecțiile electronice ale bibliotecilor printr-un singur punct de acces. Proiectele TEL și EDL se sprijină mutual și vor dezvolta interfețe cu aspecte multilingve, în acord și cu implicarea CENL în inițiativa privind bibliotecile digitale (i2010 Digital Libraries). The European Library – TEL are o importanță deosebită în fundamentarea organizațională a European Digital Library. EDL se bazează pe colaborarea dintre TEL și alte inițiative non-biblioteci în direcția protejării și valorificării patrimoniului cultural european și național.

Începând cu anul 2008, the **European Digital Library – EDL** a intrat într-o nouă etapă de dezvoltare. A devenit **EUROPEANA** (10) și își propune să fie implicată în dezvoltarea de conținut digital în toate statele membre CENL. Comisia Europeană dorește ca această inițiativă dezvoltată la nivelul bibliotecilor să fie extinsă și la muzee, arhive și alte structuri instituționale cu rol în conservarea și valorificarea patrimoniului cultural european. În acest scop au fost elaborate două recomandări: *Council Conclusions on Digitisation and Online Accessibility of Cultural Material, and Digital Preservation (2006/C 297/01)*; *Commission recommendation on the digitisation and online accessibility of cultural material and digital preservation (2006/585/EC)*.

La nivel național, Ministerul Culturii și Cultelor a inițiat o Politică Publică pentru implementarea Bibliotecii Digitale a României în acord cu cele două recomandări ale Comisiei Europene. Biblioteca Națională a României este implicată în definirea și realizarea acestei politici publice. Principiul de la care s-a pornit a fost că Biblioteca Digitală a României este o structură unitară de reprezentare a patrimoniului cultural național în format digital, respectându-se accesibilitatea la resursele digitale printr-un singur punct de acces dar în același timp respectându-se o organizare tematică și instituțională. Astfel, s-au definit următorii piloni tematici:

- Patrimoniul documentar scris (biblioteci)
- Patrimoniul mobil (muzee, colecții)
- Patrimoniul audio-vizual (arhive audio-vizuale)
- Patrimoniul imobil (monumente, arheologie)
- Patrimoniul arhivistic.

Pentru modulul sau pilonul tematic « biblioteci », Biblioteca Națională a României a elaborat un studiu de fezabilitate (11) la nivelul sistemului de biblioteci publice din România în scopul identificării condițiilor minimale de promovare și implementare a unei asemenea politici publice în domeniul bibliotecilor. Studiul a avut la bază un chestionar distribuit bibliotecilor județene (care au și rol metodologic pe raza teritoriului deservit), Bibliotecii Academiei, Bibliotecii Centrale Universitare din București (ulterior chestionarul a fost distribuit și altor bibliotecilor universitare pentru a extinde rezultatele cercetării). Au fost urmărite aspectele privind resursele informaționale și documentare deținute de biblioteci, implicarea acestora în activități și proiecte de digitizare, resursele umane și tehnologice deținute, dificultățile posibile, viziunea asupra procesului de digitizare a colecțiilor deținute.

Procesul de consultare a urmărit:

- Identificarea problemelor și soluțiilor pentru digitizarea resurselor culturale pentru fiecare modul tematic (patrimoniul documentar scris, patrimoniul mobil, patrimoniul audio-visual, patrimoniul imobil, patrimoniul arhivistic);
- Identificarea soluțiilor optime de digitizare pentru fiecare modul tematic în parte și propuneri pentru etape de implementare;
- Identificarea materialului cultural specific deja digitizat;
- Identificarea impactului social și economic pe care îl va avea digitizarea asupra fiecărui modul tematic în parte;
- Identificarea unui corpus reprezentativ al materialelor culturale care vor fi digitizate (criterii, etape, exemple concrete)

Propunerea de Politică Publică a fost aprobată în ianuarie 2008 când a și început să se deruleze efectiv și stă la baza unui program multianual de 7 ani privind procesul de digitizare a resurselor culturale și realizare a Bibliotecii Digitale a României.

Concluzii

Prin valoarea colecțiilor sale, Biblioteca Națională a României este parte a moștenirii culturale europene pentru generațiile viitoare, poate astfel juca un rol important dezvoltarea digitizării în domeniul bibliotecilor în România și să răspundă provocărilor de a realiza o varietate de servicii competitive.

Activitatea curentă, proiectele și programele derulate la nivelul instituției sunt interdependente și subordonate obiectivului de îndeplinire a misiunii specifice a Bibliotecii Naționale a României: capitalizarea și conservarea moștenirii intelectuale naționale prin organizarea, prelucrarea, valorificarea și disponibilizarea, prezervarea, patrimoniului documentar național în orice media.

Referințe bibliografice

- (1) International Federation of Library Associations (IFLA), National Libraries Section. <http://www.ifla.org/VII/s1/index.htm>
- (2) *Legea bibliotecilor (nr.334 din 31/05/2002)*, Republicată în Monitorul Oficial, Partea I nr. 132 din 11/02/2005
- (3) NEMEȘ, Doina. Colecții speciale- prezentare. În: *Informare și Documentare: lucrări ale sesiunilor profesionale:2007*. București: Editura Bibliotecii Naționale a României, 2007, pp. 105-108; ȚILICĂ, Dana Silvia. Colecția de carte bibliofilă românească: rarități. În: *Informare și Documentare: lucrări ale sesiunilor profesionale: 2007*. București: Editura Bibliotecii Naționale a României, 2007, pp. 109-115
- (4) DĂRJA, Ileana. Biblioteca Batthyaneum - Alba Iulia. În: *Informare și Documentare: lucrări ale sesiunilor profesionale:2007*. București: Editura Bibliotecii Naționale a României, 2007, pp. 138-141
- (5) Manuscriptorium. http://www.manuscriptorium.com/Site/ENG/about_the_project.asp
- (6) ENRICH – European Networking Resources and Information concerning Cultural Heritage. <http://enrich.manuscriptorium.com/>
- (7) The European Library – TEL. <http://search.theeuropeanlibrary.org/portal/en/index.html>
- (8) Conference of European National Librarians. <http://www.cenl.org/>
- (9) European Digital Library Project – EDL <http://www.edlproject.eu/>
- (10) EUROPEANA connecting cultural heritage. <http://www.europeana.eu/>
- (11) *Studiu de fezabilitate privind digitizarea, prezervarea digitală și accesibilitatea on-line a resurselor bibliotecilor*. [document inedit] Studiu realizat de Biblioteca Națională a României. - București, 2007
- (12) Ministerul Culturii și Cultelor. Propuneri de politici publice (2007): Digitizarea resurselor culturale naționale. <http://www.cultura.ro/Files/GenericFiles/PPP-Digitizare.pdf>